

TAALDORP OP ZIJN NEDERLANDS

Het taaldorp is niets nieuws in het onderwijs. In een gesimuleerd dorp voeren leerlingen taaltaken uit in het Engels, Frans of Duits, waarop ze dan beoordeeld worden. Maar het inzetten van een taaldorp bij het vak Nederlands is wel nieuw. Het Wellantcollege De Groenstrook in Aalsmeer had de primeur. ‘Omdat we graag alles meteen goed aan wilden pakken, hebben we niet alleen de vreemde talen erbij betrokken, maar ook het vak Nederlands.’

MARLON JANSE & MAARTJE VISSER

Woensdagmorgen, kwart over acht. Op het Wellantcollege De Groenstrook in Aalsmeer stroomt de docentwerkruimte van dependance De Populier vol. Hier komen docenten samen voor de laatste taaldorpinstructies. Er hangt een sfeer van gespannen verwachting. Docente Nederlands Marlon Janse geeft de docenten (docenten mvt en Nederlands, én collega's uit het land) uitleg over de taaltaken, de route door het taaldorp en de wijze van beoordelen, zodat iedereen aan de slag kan gaan. Even later komen de leerlingen gespannen, maar enthousiast het startlokaal binnen. Het taaldorp wordt officieel geopend door de directeur, die samen met een leerling een rood lint doorknipt als startsein. *Let the games begin.*

Primeur

Het taaldorp is niet nieuw in het onderwijs. In de jaren zestig werd het eerste taaldorp uitgevoerd voor Spaans. Een taaldorp is een gesimuleerd – meestal Frans, Duits of Engels – dorp waar leerlingen doorheen kunnen lopen en waar zij diverse levensechte opdrachten (in de vorm van taaltaken) moeten vervullen. In het dorp bevinden zich bijvoorbeeld een bakker, een postkantoor en een

reisbureau. Door middel van decors worden deze locaties uitgebeeld. Op deze locaties bevinden zich docenten, leerlingen uit hogere klassen, studenten óf moedertaalsprekers die met de leerlingen taaltaken uitvoeren. Bij binnenkomst in het taaldorp krijgen de leerlingen die deelnemen aan het taaldorp vaak een opdrachtenboekje of een zogenaamd taaldorppaspoort met daarin allerlei opdrachten: ‘Kies en boek een vakantie voor drie personen naar Frankrijk’ of ‘Koop postzegels bij het postkantoor’. Van tevoren hebben de leerlingen met deze situaties geoefend en is de benodigde woordenschat aangeboden ter voorbereiding. De uiteindelijke opdrachten worden niet vooraf bekendgemaakt. De moedertaalsprekers die de locaties bemannen, vinken de takenlijst in het paspoort af en voorzien de prestaties van een beoordeling.

Voor de mvt is het taaldorp inmiddels een bekend verschijnsel en is er zelfs al ervaring met een virtueel taaldorp. Daarom is het verbazingwekkend dat er (voor zover bekend) nog geen legio taaldorpen voor Nederlands georganiseerd worden. Het Wellantcollege De Groenstrook in Aalsmeer – een groene vmbo-school die onder meer voorbereidt op vervolgoopleidingen in voeding, dierverzorging, land- en tuinbouw – heeft de primeur.

Een groen taaldorp voor Nederlands én mvt

In juni 2008 besloot een team van docenten Nederlands en mvt op het Wellantcollege De Groenstrook zich te oriënteren op een taaldorptraject als middel om het aandeel van mondelinge taalvaardigheid in het onderwijsprogramma te vergroten. Bijzonder daarbij was de keuze om in het traject alle talen op de school gezamenlijk te laten optrekken, dus ook Nederlands. Na een oriëntatiebijeenkomst over het taaldorp, de opzet en aanpak heeft een team van zes docenten het hele schooljaar gewerkt aan het opzetten van drie taaldorpdagen in juni 2009: op drie opeenvolgende dagen kwam elke dag een taal aan bod.

Marlon Janse: ‘Op onze school zijn we vorig jaar begonnen met het taaldorp. Omdat we graag alles meteen goed aan wilden pakken, hebben we niet alleen de vreemde talen erbij betrokken, maar ook het vak Nederlands. Nederlands gebruiken we als basis. Bij Nederlands leren leerlingen hoe ze moeten communiceren met elkaar, over lichaamstaal en de inzet ervan, maar ook wat correct taalgebruik is en hoe ze deze kennis en vaardigheden moeten gebruiken in de samenleving. Dergelijke communicatieve basisaspecten leren ze bij Nederlands en kunnen ze vervolgens ook gebruiken bij de moderne vreemde talen.’

Taaltaken

Het ‘taaldorpsteam’ van het Wellantcollege De Groenstrook heeft voor elke taal diverse taaltaken ontwikkeld. Hierbij dienden steeds de leerdoelen als uitgangspunt. Voor Nederlands waren dit de kerndoelen en referentieniveaus, voor de moderne vreemde talen het Europees Referentiekader.

Janse: ‘Omdat veel scholen alleen de moderne vreemde talen verwerken in het taaldorp, was er weinig materiaal te vinden voor het vak Nederlands. Er moesten dus veel opdrachten zelf bedacht en geschreven worden. Het voordeel hiervan is, dat je het kunt koppelen aan de leerlijnen en vakken binnen de school. Wij zijn een

TAALDORPTRAJECT

Voorbereiding:

- taaltaken taaldorp + oefentraject
- faciliteiten zoals decors, techniek (checklists)
- roostering/planning + bemensing
- instructie deelnemers
- beoordeling

Uitvoering

Nawerk: beoordeling en feedback

Vervolgpad voor leerlingen

Publiciteit: website (foto's, filmpjes), open dagen, lokale krant

TAALDORPTAAK NEDERLANDS

Het drama van de rode dahlia
(Marlon Janse, Elbert Huijts)

Omschrijving situatie

Je wilt een plant kopen. Je hebt een hele mooie rode dahlia gevonden. Bij de kassa kom je er achter dat je € 0,50 te weinig bij je hebt. Je gaat nu proberen de plant toch mee te krijgen zonder die € 0,50 te betalen. Je mag de plant niet zomaar meenemen.

Leergebied

Nederlands

Ontwikkellijnen

Doorzetten (2) en communicatie (5)

Opdracht

Probeer de caissière met goede argumenten over te halen de plant voor minder te verkopen.

Nodig

- Een mooi rode dahlia
- Een kassa
- Een caissière
- Een portemonnee met geld

Stap voor stap

Stap 1: Bedenk minimaal drie argumenten waarom de dahlia voor € 0,50 minder verkocht zou kunnen worden.

Stap 2: Let op je lichaamstaal.

Stap 3: Loop met de mooie rode dahlia naar de kassa.

Stap 4: Spreek de caissière beleefd aan. Bijvoorbeeld: goe-demorgen, goedemiddag, goedenavond.

Stap 5: Vertel waarom je deze mooie rode dahlia hebt uitgekozen (bijvoorbeeld: voor je lieve zieke oma!).

Stap 6: Leg vervolgens uit dat je € 0,50 te weinig hebt.

Stap 7: Wacht af wat de caissière hierop zegt en reageer met een van je argumenten (let op: blijf altijd vriendelijk en beleefd). (Kb/gl geven twee argumenten.)

Stap 8: Als je de plant met € 0,50 korting meekrijgt, bedank dan de caissière vriendelijk.

Extra voor gl

Stap 9: Bereid je voor op een onverwachte reactie van de caissière. Onthoud dat je hoe dan ook de korting wilt hebben.

Beoordeling

Zie voor de punten waar je op beoordeeld wordt, het beoordelings-/evaluatieformulier dat bij de opdracht zit.

Let op

- Lichaamstaal (kb/gl)
- Correct taalgebruik
- Vriendelijk blijven
- Goede argumenten

Leerlingen groeiden gedurende het taaldorp in hun rol. Je moest ‘echte volwassen dingen doen’, aldus een leerling die aangifte deed van diefstal

groene school met een vleugje dier, bloem, plant en techniek. Daarnaast hebben we ook nog een kookklas. Deze vakken zijn meegenomen bij het maken van de opdrachten. Zo zit er een opdracht bij waarbij leerlingen een dahlia gaan kopen. Helaas hebben ze te weinig geld bij zich. Het is dan de bedoeling dat ze de caissière overhalen de dahlia toch mee te geven voor het bedrag dat ze wel bij zich hebben. Het decor is uiteraard een bloemenwinkel.’

De school is begonnen met het taaldorp in leerjaar 2. Hier zijn de opdrachten nog speels en kunnen leerlingen hun communicatieve vaardigheden oefenen, aldus Janse. ‘In leerjaar 3 komt het serieuze werk aan bod. Ze gaan dan namelijk naar aanleiding van een sollicitatiebrief een sollicitatiegesprek oefenen. Op deze oefening krijgen ze feedback om in leerjaar 4 een officieel sollicitatiegesprek te voeren als mondeling examen. Het voordeel van deze manier van mondelinge examens afnemen is dat het goed aansluit op het de kwalificatienormen in het mbo-vervolgonderwijs. Uiteraard moeten de taaltaken voldoen aan de gestelde eisen die leerlingen voor het vak Nederlands per leerjaar moeten halen.’

Vorbereiding

Om de leerlingen voor te bereiden op het taaldorp, krijgen ze vanaf leerjaar 1 bepaalde onderdelen in de lessen Nederlands, zoals lessen over formeel taalgebruik en het gebruik van houding en lichaamstaal in formele situaties. Leerlingen moeten hierbij opdrachten uitvoeren (bijvoorbeeld jezelf voorstellen en een stevige hand geven) en hun eigen houding en lichaamstaal bekijken. Zo leren ze wat dit is en hoe ze het kunnen gebruiken. Dit is nog best moeilijk, want leg maar eens goed uit hoe je lacht, hoe je tijdens een les op je stoel zit en wat voor een handdruk je hebt. Vaak gaat dit ook gepaard met een hoop lol.

Als docent is het een uitdaging om ervoor te zorgen dat er leuke, creatieve en leerzame taaltaken ontwikkeld worden. Je leert er zelf veel van en je merkt dat de leerlingen de creativiteit waarderen.

Ervaringen

Gaandeweg het taaldorptraject werd iedereen aangestoken door de ‘taaldorpkoores’. De leerlingen kregen al de nodige prikkels tijdens de oefeningen ter voorbereiding op het taaldorp. De betrokken taalcollega’s werden steeds enthousiaster en creatiever in het ontwikkelen van taaltaken en het leggen van verbanden met andere leerdoelen zoals loopbaanleren, werkplekleren en taalbeleid. En waar leerlingen aan het begin erg zenuwachtig waren voor de ‘taaldorpprestaties’ die ze moesten neerzetten, zagen docenten de leerlingen gedurende de dag in hun rol groeien. Je moest ‘echte volwassen dingen doen’, aldus een leerling die aangifte deed van diefstal.

Motiverend taalonderwijs

Met het taaldorp is het mogelijk om een flink deel van de mondelinge eindtermen Nederlands te toetsen en door de terugslag ook productiever en motiverender taalonderwijs Nederlands te geven. De taaldorptaken sluiten aan op mbo-vervolgopleidingen en de leerlingresultaten kunnen in het taalportfoliodossier per referentieniveau worden gedocumenteerd. Dat het taaldorp een succes is op De Groenstrook is een feit. Dat dit niet meer weg te denken is ook: in schooljaar 2009–2010 is het taaldorp met succes herhaald én uitgebreid naar de hogere leerjaren. In het aankomende schooljaar doet de eerste groep leerlingen mondeling examen via de taaldorpwerkwijze. ■

Voor meer informatie over het taaldorp Nederlands kunt u contact opnemen met Marlon Janse: <mgl.janse@wellant.nl>, en Maartje Visser: <m.visser@cps.nl>. Via CPS kunt u – zolang de voorraad strekt – de gratis publicatie *Speakerbox* bestellen of downloaden: <<http://tinyurl.com/ltn-speakerbox>>.

LITERATUUR

Van Nieuwenhoven, E., Corda, A., & Caspers, J. (2008). *Een taaldorp spreekt niet vanzelf*. Leiden: Expertisecentrum MVT. Verkrijgbaar via internet: <<http://tinyurl.com/ltn-taaldnl>>.

Visser, M., & Koenraad, A. L. M. (2009). Virtueel taaldorp. *Levende Talen Magazine*, 96(5), 4–8.

DOCENTENHANDLEIDING

KORTE OMSCHRIJVING TAAK

Situatie

De leerling loopt rond in een bloemenwinkel. Hij/zij is op zoek naar een mooie plant. Hij/zij vindt een mooie rode dahlia en is hier heel blij mee. Hij/zij loopt naar de kassa en wil de plant afrekenen. Het blijkt dat er niet genoeg geld aanwezig is in de portemonnee. De leerling gaat nu proberen met behulp van lichaamstaal en correct taalgebruik de plant goedkoper mee naar huis te krijgen. Hierbij moet hij/zij letten op de volgende punten:

Lichaamstaal

De leerling probeert met behulp van lichaamstaal de caissière over te halen minder te hoeven betalen.

Let op

- woorden en lichaam spreken elkaar niet tegen;
- ondersteunt woorden met lichaamstaal (denk aan handgebaren, glimlach enz.);
- laat duidelijk met het lichaam zien hoe hij/zij zich voelt tijdens het gesprek (bijvoorbeeld: blij met plant = lachen).

Taalgebruik

De leerling probeert met behulp van woorden de caissière over te halen minder te hoeven betalen.

Let op

- begroet de caissière netjes;
- correct en net taalgebruik (belangrijk: de leerling blijft hoe dan ook beleefd);
- geeft minimaal één goed onderbouwd argument voor de korting (kb en gl geven twee argumenten);
- legt op een correcte manier uit dat hij/zij geld te weinig heeft;
- vertelt iets waarom hij/zij die mooie rode dahlia wil kopen;
- korting gekregen: bedankt de caissière.

Let op

Verrassingseffect gl-niveau: de caissière barst in huilen uit. Ze ziet het niet meer zitten. Dit is al de zoveelste klant die korting wil. Doel: de gl-leerling probeert de caissière te troosten maar toch de plant met korting mee naar huis te krijgen.

Overig

- Verstaanbaarheid (volume)
- Duidelijke articulatie (niet binnensmonds praten)
- Tempo

Voor welke leerlingen geschikt

Deze opdracht is voor klas 2 bb/kb en gl.

Voorkennis

De leerling heeft tijdens de les Nederlands de volgende punten bestudeerd en geoefend:

- Wat is lichaamstaal?
- Hoe geef ik goede argumenten?
- Hoe vertel ik iets aan iemand?
- Correct taalgebruik.

Doelen

- De leerling kan op een beleefde manier een boodschap overbrengen.
- De leerling kan zijn/haar mening beargumenteren.
- De leerling kan iets vertellen.
- De leerling kan spreken in correct en beschaafd Nederlands.
- De leerling is zich bewust van zijn/haar lichaamshouding tijdens een gesprek.

Leerzaamheid

De leerling moet in het dagelijks leven met behulp van goede manieren en argumenten iemand kunnen overtuigen.

Randvoorwaarden

- Een deel van het lokaal is ingericht als bloemenwinkel (mogelijk gebruik van de kas, dit maakt de situatie echter).
- Een aantal verschillende planten, waaronder minimaal één rode dahlia.
- Een kassa.
- Een persoon achter de kassa.
- De leerling heeft op een briefje drie goed onderbouwde argumenten opgeschreven.
- Docent die tijdens het gesprek beoordeeld.
- Beoordelingsformulieren.

nieuws

Koningin brengt wetenschappelijk Woordenboek der Friese taal online

Hare Majesteit de Koningin bracht onlangs het wetenschappelijke *Wurdboek fan de Fryske taal/Woordenboek der Friese taal* online bij het veertiende EURALEX International Congress, dat van 6–10 juli in het World Trade Center Leeuwarden (WTC) werd gehouden. Dit woordenboek is een hoogtepunt in de Friese lexicografie en uniek voor zo'n kleine taal als het Fries. Het online WFT is te raadplegen via de Geïntegreerde Taalbank van het Instituut voor Nederlandse Lexicologie (INL) te Leiden: <<http://gtb.inl.nl>>. *Fryske Akademy*

Docenten in opleiding moeten beter leren leren

NWO-onderzoeker Maaïke Endedijk concludeert dat de eenjarige lerarenopleiding aanstaande docenten beter moet leren hoe ze zelf kunnen blijven leren. Universitair afgestudeerden kunnen in een jaar hun bevoegdheid tot eerstegraads docent halen. Endedijk, die onlangs op dit onderwerp is gepromoveerd, stelt dat van niemand kan worden verwacht dat hij of zij in een jaar leert om een expertdocent te worden. Daarom moeten, volgens de onderzoekster, docenten in opleiding leren hoe ze na de opleiding zichzelf kunnen blijven ontwikkelen. Uit haar dissertatie blijkt echter dat veel docenten in opleiding niet de manier van leren ontwikkelen die levenslang leren waarschijnlijk maakt.

Om zich te kunnen blijven ontwikkelen, is het belangrijk dat docenten weten hoe ze hun eigen leren aansturen. Daarnaast is het van belang dat docenten hun eigen manier van handelen en opvattingen ter discussie kunnen stellen en op die manier flexibel kunnen reageren op veranderingen in het onderwijs.

Endedijk onderzocht hoe docenten in opleiding hun leerervaringen in de praktijk en op de universiteit aansturen. Ook bekeek ze de algemene leeroriëntatie van de aanstaande leraren. De leeroriëntatie van docenten in opleiding geeft aan hoe zij denken over leren lesgeven, hoe zij dit aanpakken en hoe ze met negatieve leservaringen omgaan.

Uit het onderzoek blijkt dat studenten gedurende hun opleidingsjaar minder actief worden in het aansturen van hun leren. Een verklaring is dat het praktijkgedeelte aan het eind van de opleiding veel tijd vraagt. Daardoor is er minder aandacht voor het eigen leerproces.

Minder dan de helft van de aanstaande docenten verlaat de lerarenopleiding met een leeroriëntatie die belangrijk is om zich te kunnen blijven ontwikkelen. Dat levert mogelijk problemen op in de latere loopbaan van de docent. NWO

Deel vmbo's wordt tweetalig

Biologie of zelfs een deel van de beroepsgerichte lessen in het Engels. Dat gaat binnenkort gebeuren. Het tweetalig onderwijs (tto) doet binnenkort intrede op alle leerwegen van het vmbo. Staatssecretaris Van Bijsterveldt, zelf groot voorstander van tto, gaf onlangs de aftrap op het Anna van Rijn College in Nieuwegein, waar vmbo-leerlingen vanaf komend schooljaar zelfs in alle leerwegen een deel van hun lessen in het Engels krijgen.

In het schooljaar 2010–2011 starten minstens vijf vmbo-scholen met het aanbieden van tto in het vmbo. Zestien andere vmbo-scholen verspreid over het land volgen in de loop van 2011 en 2012. De verwachting is dat het aantal verder zal toenemen. Op het tweetalig vmbo krijgen leerlingen jaarlijks dertig procent van de lestijd in het Engels.

Van Bijsterveldt: 'Juist ook voor toekomstige lassers, verpleegkundigen of hotelmedewerkers is het van groot belang dat je een taal als Engels of Duits goed beheerst. Vakmanschap houdt echt niet op bij de landsgrenzen. Tweetalig onderwijs geeft leerlingen een streepje voor. Niet alleen in hun vervolgopleiding, maar juist ook op de arbeidsmarkt, die steeds internationaler wordt.'

Steeds meer middelbare scholen in Nederland bieden tweetalig onderwijs aan. In 2000 waren er 26 tto-scholen, inmiddels is het aantal opgelopen tot meer dan 110. In totaal volgen circa 25.000 leerlingen tweetalig onderwijs. Tot op heden werd het tweetalig onderwijs voornamelijk gegeven op vwo en havo. De introductie van tweetalig vmbo (t-vmbo) in alle leerwegen, inclusief de beroepsgerichte leerwegen, is dan ook bijzonder. De meeste t-vmbo's kiezen voor de combinatie Nederlands en Engels. Enkele scholen in de grensstreken kiezen echter voor Nederlands en Duits. Het staat scholen overigens vrij om voor een andere moderne vreemde taal te kiezen. Dat is tot op heden nog niet het geval. *Ministerie van Onderwijs*